

מתוך סדרת הספרים "לב המזעדים"

עלון לב המזעדים

הלכות והליכות "זאת חנוכה"

זאת חנוכה

היום השמיני של חנוכה מכונה "זאת חנוכה"

הטעם: לפי שבקריאה של יום זה מסיימים את פרשת הנשיאים אשר בה נאמר (במדבר ז ד) "זאת חנוכת המזבח" (כנסת יחזקאל).

יחודו של יום זה

לפי שביום הניצחון הרי כולם היו טמאי מתים וגם המנורה שעשו בני חשמונאי נטמאה, אלא שטמאה דחוויה בציבור, אבל ביום השמיני שכבר נטהרו כולם לאחר הזאה שלישית ושביעית וגם המנורה נטהרה היה בידם לראשונה לקיים הדלקת המנורה בטהרה גמורה על ידי כהנים טהורים במנורה טהורה (הגרשז"א הליכות שלמה חנוכה פרק ששה שער הדלקה ארחות הלכה 40).

קריאת התורה

כהן ולוי קוראים וביום השמיני נשיא (משנ"ב תרפד ס"ק ד),
הטעם: לפי שזה חובת היום (ערוה"ש תרפב ב).

וישראל קורא מהיום התשיעי (במדבר ח א - ד) עד "כן עשה את המנורה" (משנ"ב שם), **והטעם:** בקריאה עד סוף פרשה זו דכל חדא ענינא הוא ובהכרח לגמור כולו (ערוה"ש תרפב ב).

מקור לשריפת השמן והפתילות

מדרש תנחומא (נשא כט) "נר חנוכה שהותיר בה שמן ביום ראשון מוסיף עליו כל שהוא ומדליקו ביום השני.. וכן בשאר הימים אבל הותיר ביום שמיני עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו כיון שהוקצה למצווה אסור להשתמש ממנו".

שו"ע הנותר ביום השמיני מן השמן הצריך לשיעור הדלקה עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו שהרי הוקצה למצותו (תריעו ד).

עצה של המשנ"ב (תרעב ס"ק ו) להינצל מקדושת השמן שנותר בכוסיות, על ידי שאינו מקצה השמן רק מה צריך לשיעור חצי שעה למצותו ועל כן מותר לכבותו ולהנות ממנו.

מקור לשריפת הפתילות

טור (תריעו ד) "הנותר מן השמן והפתילות עושה לו מדורה ושורפו בפני עצמו" (כל בו סימן מד, ר"ן שבת כא, טור תריעו, חיי אדם כלל קנד הלכה לא קיצושו"ע קלט כ).

דברי המאירי (שבת כא, א) כן נוהגים לכנס כל הפתילות ובלילה אחרונה שורף את כולן.

הטור (תריעו ז) **וכן כתב הבית יוסף שמלבד שריפת השמן יש לשרוף גם את הפתילות והשו"ע** (תריעו ז) **הביא רק את דין השמן.**

הטעם: לפי שמעיקר הדין רק השמן נאסר ולא הפתילות ומכיון שבדרך כלל הפתילות הנשארות הם עדיין טופחות ובלועות משארית השמן הנאסר ממילא צריכים לשרוף גם אותן עם השמן (שערי ימי חנוכה פרק ו הנאה מנורת חנוכה פרק י טו).

הטעם שיש לשרוף את השמן והפתילות

לפי ששיירי השמנים והפתילות אסורים בהשתמשות [של חול] כיון שדעתו הייתה שיכלה כל השמן שבנר והקצה את כולו למצווה ולכן יש לשרוף שמן זה (מרדכי שבת פרק ב סימן רטו) ואת הפתילות (חיי אדם כלל קנד לא).

הטעם שצריך לעשות מדורה למותר השמן והפתילות מה שונה מעצי סוכה ונוי סוכה שמותר להשתמש בהם לאחר סוכות

לפי שבעצי סוכה ונוי סוכה אדם אינו מקצה אלא לימי החג לפי שעושים להישאר אחר החג, אבל שמן ופתילות שעשו להתבער לגמרי שנותנם בנר לגמרי מקצה אותם למצותם שאין אדם מצפה מתי יכבה הנר ואם נשתיירו הרי הן אסורים שהרי הקצה אותם למצותן לגמרי ודומה לעציי סוכה ונוי סוכה שנפלו בחג שאסורים (ב"י תריעו ד ד"ה ואיכה).

הטעם ששונה מנר של שבת שמותר להנות לאחר השבת אף שעושי להיות כולו לשבת

לפי ששם אף בעודו דולק לעצמו למצותו נהנין ממנו מה שאין כן בנר חנוכה שאסור להנות לאורו (ב"י שם).

שריפת הפתילות ברוב עם

מנהגי חסידים ואנשי מעשה לקיים מנהג זו ברוב עם (מנהגי לב שמחה מאלעסק, מו"ר מפאפא זצ"ל).

וכן מובא במנהגי פרנקפורט (אות ו) ששורפים בזאת חנוכה בחצר בית הכנסת לאחר שחרית על ידי תינוקות, **וכן המנהג של שומרי אמונים** בירושלים וצאצאים אחריהם לשרוף ברוב עם אנשים נשים וטף.

והטעם: משום חיבוב מצווה.

טעם אחר: כיון שהוא מסוד אותו האור שהבדילו הקב"ה לעתיד לבוא, אסור להשתמש בו בחול עד בא יום המקוה לה' (ישעיה ס ט) "והיה לך ה' לאות עולם ואלהיך לתפארתך" (בני יששכר כסליו מאמר ד).

זמן השריפה

יש אומרים: שיש לשרוף ביום, **והטעם:** זכר לשריפת קודשים שאינו אלא ביום (לוח דבר בעתו).

אמירת פרקי תהלים

יש הנוהגים: לומר בשעת השריפה מזמור המנוחה (תהלים סו) "למנצח בנגינות" (סידור האריז"ל), **ויש שנהגו** לשיר פיוט "מעוז צור" (נטעי גבריאל פרק ז ב).

סגולת להינצל ממציקים

שריפת הפתילות ושארית השמן הנותרים מנרות החנוכה, ביום השמיני של חנוכה, סגולה לגרש מהבית עין הרע ומציקים וכל מיני חולאים (הובא בספר סגולות רבותינו מערכת אות מ אות ב).

סגולה להינצל מפורעניות

כתב הרב בנימין ביניש הכהן שאת הפתילות שהדליק בהם את נרות חנוכה, יניח עד חנוכת המזבח [יום זאת חנוכה], ואז יקח את כל הפתילות יחד וידליקן עם שאר שמן זית שנשאר והוא סגולה להנצל מהרג דם באותה שנה (סידור ר' שבתאי כונת חנוכה, זכר דוד מאמר ג פרק צא)

שריפה או שאפשר לבער בכל דרך

יש אומרים: שיש ענין לבערו דווקא על ידי שריפה (ספר בנין שלמה ח"ב, וכן הורה הגריש"א הובא בספר פניני חנוכה פרק ז).
והטעם: לפי שהוא תשמיש קדושה ומשום זכר למקדש דהיינו שבנרות בית המקדש יש ענין של שריפה לנותר מהם לכן רצוי לשרוף (האשכול).

ואם אי אפשר יכול לשפוך את השמן במקום שבני אדם לא ידרכו על זה (הובא בשונה הלכות תרעז יב בתורת המועדים הערה יב).

לזרוק לאשפה

יש אומרים שמותר לשפוך לתוך מעטפה או קופסה ולזרוק לאשפה (פסקי שמועות חנוכה עמוד קלה בשם הגר"ק שליט"א).

ערב פסח

יש הנוהגים: להמתין בשרפתן עד ערב פסח, שאז שורפים אותן ביחד עם החמץ (בעליזא).

במנהג שלא לעשות מלאכה בזאת חנוכה

קבלה בידינו שלא לעשות מלאכה בשעה שהנרות דולקים בחנוכה, ויש אומרים גם ביום הראשון וביום האחרון מנהג

רבותינו נוחי נפש לאסור מלאכה (עכ"ל מהר"ל מהדורא מכו ירושלים חנוכה יא, אבודרהם חנוכה).

מנהג אצל הצדיקים לעשות סעודה גדולה

נהגו הצדיקים בזאת חנוכה לעשות סעודה גדולה ביום השמיני שנקרא זאת חנוכה ובודאי יש בזה כוונה, **ובפשיטות הטעם:** הוא משום שמחה על גמרה של מצווה ע"ד שכתב הרמ"א (בסימן תרסט) שעושין משתה לגמרה של תורה ובא"ר בשם ראב"ח דהוא הדין לגמרה של מצווה (ליקוטי מהר"ח חנוכה).

סגולה לפקידת עקרות

מרגלא בפומיהו דרבותינו שבחנוכה יש מקום לעורר פקידת עקרים ועקרות כעין ראש השנה, ועיקר הסגולה היא ביום האחרון הנקרא בפי כל "זאת חנוכה" (בני יששכר מאמר ב אות י).

נותר השמן סגולה לרפואת שושנה

יש אומרים: שהשמן שנשאר מנרות סגולה לרפואת השושנה על ידי שימרח עליה שמן שנשאר מנרות חנוכה ויתרפא, ודבר זה מרומז בזמירות "ומנותר קנקנים נעשה נס לשושנים" (ספר שיח שרפי קודש חנוכה אות לו, בקובץ צהר חלק ה ירושלים תשנ"ט עמוד תנט הביא דבר זה בשם הרבי מקוצק זצ"ל).

הנותר בבקבוק: השימוש הוא דווקא מהשמן שנשאר בבקבוק שהוא לא הוקצה למצותו ומותר להשתמש בו לצורך אחר ולא ממה שנשאר בנרות חנוכה שהרי אסור להנות ממנו (קונטרס סדר הדלקה להגרי"א דינר שליט"א).

אפשרות לקחת מהשמן של החנוכה: לקחת מהשמן שנשאר אחר שדלק חצי שעה ואף שיש מחמירים גם בזה (עיין משנ"ב תרעב ס"ק ז) לצורך רפואה אפשר לסמוך על המקילים ויותר טוב להתנות על כך מראש (שערי ימי החנוכה שער א הנר המנוחה יח).

זאת חנוכה בר"ת וגימטריות

"זאת חנוכה" בגמטרייא - "זאת היה בימי חשמונאים" (רוקח).

"זאת חנוכה" בגמטרייא - "אז שמונת ימי חנוכה" (רוקח).

"ביום המשח אותו מאת" בגמטרייא - חנוכה ביום עשירים וחמשה בכסלו (רוקח).

"זאת חנכת המזבח ביום המשח אותו מאת נשיאי ישראל" - ר"ת זרע אמונים תיקנו, ח' נרות בהלכה, תיכף הפתח משמאל, זמנה בשקיעת חמה בשיעור ידוע, ולגמור מהלל, המדליק מברך שתים חוזה אחת, תדליק ותוסיף מאורם, איסור תשמיש, נשים שכנים ידליקו או ישתתפו, ימים שמונה ראוי אותו לזכור (מדבר קדמות, עטרת צבי).

להערות לתרומות והנצחות י. ל' ראג"ד 5 052-7668608

לקבלת העלון במייל: lev17382@gmail.com